

Predică la Duminica Sfântului Ioan Scărarul

Intr-o zi ca aceasta, a patra din Sfantul si Marele Post, predicatorul este pus in fata unei dileme. Anume in aceea de a nu sti ce sa aleaga din ceea ce-i ofera traditia Bisericii ca teme pentru predica zilei. Duminica aceasta este inchinata unuia din sfintii ostenitori ai vietii crestine: Sfantului Ioan Scărarul. Se si numeste "Duminica Sfantului Ioan Scărarul". Ar trebui deci sa spunem ceva despre acest sfant. Biserica l-a asezat in calendar, pentru ca sa ne sugereze sa-l amintim credinciosilor ca pe un model de crestin realizat.

In al doilea rand, Biserica ne readuce in amintire Evanghelia dupa Marcu, in care ni se istoriseste una din importante minuni ale Mantuitorului. In al treilea rand, tipicul Bisericii indica sa se citeasca astazi si textul Fericitilor. Despre care din aceste trei subiecte sa vorbesc predicatorul? Meditand asupra tuturor, am gasit ca in fiecare dintre ele, sau in legatura cu ele, credinciosii ar putea pune cel putin cate o intrebare care cere raspuns. De aceea m-am hotarat sa vorbesc, chiar cu riscul de a nu fi foarte sistematic, despre fiecare din aceste teme oferite de Biserica, limitandu-ma, bineinteles, la anumite aspecte, fara intentia de a le epuiza.

De ce in aceasta duminica, a patra din post, Biserica pune inainte figura acestui mare ascet? Pentru ca sa ne aduca aminte ca el a trait in post si rugaciune, ca si-a inchinat viata lui Dumnezeu, ca intreaga lui viata de peste 70 de ani n-a facut altceva decat sa-si lucreze sufletul, in asa fel incat sa-l apropie cat mai mult de Dumnezeu. A trait pana la mijlocul secolului al VI-lea, trecand la cele vesnice la inceputul secolului al VII-lea. S-a nascut, probabil, in Palestina si a trait in preajma Muntelui Sinai, unde spre sfarsitul vietii a si fost egumenul manastirii, de aceea se mai numeste uneori si Sfantul Ioan Sinaitul. I se mai zice in traditia crestina si Ioan Scolasticul, pentru ca a fost unul din Sfintii mari carturari, desi mai exista un canonist cu acest nume. Scărarul i se zice dupa numele unei carti scrise de el si care se numeste "Scara".

De fapt Scara l-a facut celebru in istoria vietii crestine si numele de Scărarul e numele cu care a ramas in istorie. Altfel, din viata lui, in afara de nevointele ascetice pe care si le-a impus, si de Scara, nu se cunosc prea multe amănunte. Amintirea vietii lui, traita cu smerenie, a ramas ascunsa, ramanandu-ne doar cele pe care le-au scris despre el cei cativa ucenici care l-au inconjurat si urmat. Nu ni se povestesc totusi, in legatura cu el, multe minuni, cum se povestesc despre alti sfinti. Una ni se aminteste, legata fiind chiar de unul din ucenicii lui:

Se spune ca avea un ucenic pe nume Moise si l-a trimis sa aduca apa. In pustie apa se aducea de foarte departe. Mergand el pe drum, a obosit si s-a intins sa se odihneasca putin. A adormit sub un povarnis de munte. Si iata ca, in momentul in care el era culcat acolo, Sf. Ioan Scărarul, in chinovia unde era staret, a simtit dintr-o data un fel de toropeala care l-a adormit. A auzit o voce in vis. "Tu dormi, iar ucenicul tau se afla in mare primejdie". Si l-a strigat pe nume pe ucenic, dupa care de indata s-a desteptat. Si-a zis in gandul sau: Cine stie prin ce incercare va fi trecand ucenicul meu! Celalalt, care dormea sub stanca, la un moment dat a sarit din somn si s-a rostogolit intr-o parte chiar in clipa in care, pe locul in care dormise, s-a povarnit o piatra grea care, daca l-ar fi lovit, l-ar fi omorat. S-a dus, si-a umplut vasele cu apa, s-a intors la chinovie, si acolo batranul staret l-a intrebat doar atat: Cum ai petrecut? Nu cumva ti s-a intamplat ceva in drum? Ucenicul a raspuns: Nu mi s-a intamplat, dar era sa mi se intample. M-am asezat sub o stanca si am atipit si, la un moment dat, prin somn, nu stiu cum, mi s-a parut ca am auzit glasul tau strigandu-ma. Si dandu-mi seama ca in loc sa ma duc la ascultarea mea, m-am pus pe somn, in aceeași clipa m-am trezit si am auzit un zgomot deasupra mea, si m-am rostogolit intr-o parte. A fost spre norocul meu, pentru ca indata a cazut o piatra pe locul acela, care m-ar fi omorat.

Sfantul Ioan Scărarul nu i-a spus ucenicului ca a avut stire in vis despre aceasta, pentru ca n-a vrut sa se laude cu fapta lui sau, mai degraba, cu starea deosebita in care l-a pus Dumnezeu dar, spre sfarsitul vietii, va fi povestit intamplarea aceasta cuiva, sau va fi fost povestita de ucenic, de unde a luat-o cel care i-a scris viata.

Incolo, el stralucește in istoria crestinismului mai ales prin Scara, o carte in treizeci de capitole, care nu sunt altceva decat cele treizeci de trepte ale vietii crestine, trepte ale

devenirii intru desavarsire. Si-a ales numarul de treizeci, dupa anii pe care i-a trait Mantuitorul pe pamant, timpul in care si-a propovaduit invatatura Sa.

Se pune intrebarea: Trebuie oare crestinul sa treaca prin aceste treizeci de trepte? E posibil sa treci prin treapta intaia, s-o depasesti, sa treci prin a doua, a douazeci si cincea, a treizecea? Se pare ca este foarte greu. Ci eu va spun: e mai greu decat pare! Pentru ca nu trebuie sa treci pe rand prin cele treizeci de trepte, ci trebuie sa fii pe toate cele treizeci, in acelasi timp. Adica, toate virtutile sa le practici in acelasi timp. Ca nu se poate sa practici una, sa fii pe treapta intaia si pe cele douazeci si noua sa le lasi. Nu se poate sa fii pe a doua, si pe cele douazeci si opt sa le lasi. Trebuie sa fii in acelasi timp pe toate cele treizeci de trepte ale virtutilor crestine, care sunt tot atatea trepte ale luptei cu pacatul.

Luandu-le foarte in serios, ele pot sa inspaimante pe oricare credincios. Cum adica? Sa fim permanent pe cele treizeci de trepte? E adevarat. Sfantul Ioan Scărarul isi scrie cartea sa mai ales pentru monahi. Monahii au ales sa duca o lupta duhovniceasca mai deosebita, sa se lupte cu ei insisi, cu relele, cu pacatele din ei. Sa realizeze virtutea. Sa se roage pentru ei si pentru lume. De aceea credinciosii de rand au o atitudine de respect deosebit fata de monahi. Acestia se retrag ca sa traiasca in post, in rugaciune si in viata curata.

Dar ce se intampla cu ceilalti, cu marea masa a crestinilor care nu au vocatie monahala? Scara nu e si pentru ei o carte folositoare si normativa? Trebuie sa stim ca Scara este valabila pentru toti, chiar daca e scrisa numai pentru monahi. Toti pot gasi in ea metode bine gandite de lupta cu gandurile rele, cu duhurile rele, cu pacatul si cu viciul. Gasesc in ea mijloace de a realiza virtutea. Daca e greu pentru un monah, e cu atat mai greu pentru un crestin de rand sa fie pe toate cele treizeci de trepte deodata. Nu e totusi atat de greu pe cat s-ar parea. Sfantul Ioan Scărarul descrie toate ispitele care asalteaza sufletul omului, si felul cum pot fi biruite. El nu prezinta insa o tehnica, o urcare treptata, cum s-ar putea crede. Nu e vorba de obtinerea de performante prin exercitii treptate, ca in antrenamentul sportivilor. Se poate urca dintr-o data pe treapta a treizecea, prin smerenie si dragoste. Acestea le lasa in urma pe toate celelalte virtuti care biruiesc pacatele.

Dar aceasta nu inseamna ca treptele nu au totusi si un rost pedagogic sistematic, de invatare treptata a cailor care pot pregati desavarsirea. Pentru cei care nu pot urca dintr-o data la virtutea cea mai mare, trebuie sa le exerseze pe toate celelalte mai mici, ascultarea, postul, rabdarea, rugaciunea etc, dar nici atunci pe rand, ci pe toate in legatura una cu alta. Sa fie incepator in toate si sa treaca in clasa urmatoare in toate. Fiecare biruinta il trece in clasa a treizecea. Dar in fiecare clipa trebuie sa treaca prin cele douazeci si noua din nou. Clasa a treizecea e mereu in fata sa.

Scara e o carte de profunde analize psihologice. Ea se poate citi cu interes duhovnicesc, dar se poate citi si cu un interes stiintific. E uimitor cum un Parinte din secolul al VI-lea, a stiut sa sesizeze si sa analizeze, cu infinite amănunte, cele mai subtile miscari ale sufletului omenesc si, totodata, sa prescrie metode care sa indrumeze cum pot fi dirijate miscarile sufletesti dinspre rau inspre bine.

Cartea a intrat in atentia crestinilor de indata ce a fost scrisa. Ea a intrat si in zestrea spiritualitatii ortodoxe romanesti din momentul in care inca Varlaam, cel care a scris Cartea romaneasca de invatatura, Cazania, a tradus-o in limba noastra. A facut-o inainte de a scrie Cartea sa de invatatura, si a dat-o spre meditatie monahilor din tarile romane. A fost copiată in multe exemplare, pana cand o noua traducere a facut mitropolitul Veniamin Costache, publicand-o in tipografia lui de la Neamt. Au aparut apoi mai multe traduceri si editii tiparite. Ultima traducere a facut-o parintele profesor Dumitru Staniloae, acum cativa ani, si a aparut in volumul IX al Filocaliei romanesti.

Iata, asadar, cateva cuvinte despre acest sfant pe care Biserica ni-l pune inainte astazi ca model de desavarsire

crestina, invitandu-ne, pe cat e posibil, sa ne folosim de Scara lui, spre a invata sa urcam pe treptele virtutilor. Exista multe carti de indrumare crestina spre viata virtuoaasa. Se poate spune insa ca Scara e printre cele mai populare. Daca timpul nu ne-a ingaduit sa staruim asupra continutului ei, el ne ingaduie totusi s-o recomandam ca pe o carte de mare folos sufletesc. Citind-o, vom einsti memoria Sfantului ei autor care pentru noi a scris-o. Viata lui e in ea. Prin ea este Sfantul Ioan Scărarul model de viata aleasa, indrumator in stiinta lucrării cu sufletele. E carte buna in acelasi timp pentru duhovnici si pentru ucenici, pentru incepatori si pentru inaintati, pentru monahi si pentru mireni. Fiecare are ce alege din ea.

Si, firese, doar rasfoind-o, poate intelege oricine ca nu e simplu deloc sa-ti crești sufletul. E ca si cum ti-ai creste un copil. Si pentru aceasta e nevoie de o anumita disciplina si randuiala, pe care numai nestiinta o poate ignora.

Sa fie ziua lui, daca nu altceva, macar ziua de lansare a Cartii lui, de indemn la citirea ei, ca sa ne fie de tot folosul spre mantuire. Evanghelia de astazi ne readuce in amintire o intamplare de fapt o minune savarsita de Mantuitorul cu un tanar stapanit de un duh rau. Tatal lui l-a dus la apostoli, dar apostolii n-au putut sa-l vindece. Si atunci l-a adus in fata Mantuitorului. Mantuitorul i-a cerut tatalui cateva explicatii. De cand este asa si cum se manifesta? (Marcu 9, 21). Inainte insa de a face ceva, Mantuitorul a spus o vorba greu de priceput de catre cei de fata. Era ca o izbucnire de manie, de suparare: "O, neam necredincios, pana cand voi fi cu voi! Pana cand am sa va sufăr? Aduceti-l la Mine" (Marcu 9, 19). Iisus si-a revenit insa indata din suparare, caci duhul "de indata ce l-a vazut pe Iisus, a zguduit pe tanar si acesta a cazut la pamant si s-a tavalit spumand" (Marcu 9, 20). Adresandu-se tatalui, Iisus i-a spus: "De poti crede, toate-s cu putinta celui ce crede".

Omul i-a dat atunci un raspuns ciudat. Un raspuns despre care fiecare din noi isi poate pune intrebarea daca este cu adevarat raspunsul pe care l-a dat omul, sau e cumva o greseala a evanghelistului care ni l-a redat. Pentru ca omul a raspuns asa: "Cred, Doamne, ajuta necredintei mele!" Raspunsul nu pare logic. De vreme ce credea, ar fi trebuit sa spuna: Cred, Doamne, ajuta credintei mele. In mod paradoxal el a spus: "Cred, Doamne, - cu aceasta completare ciudata: ajuta necredintei mele". Nu este o greseala. In mod sigur nu este o greseala. Evanghelistul a redat exact cuvintele pe care le-a zis omul. Si iata, cuvintele au ramas memorabile in istoria Bisericii.

Ele sunt din aceeași categorie, cu "cei de pe urma vor fi cei dintai", sau: "cine-si va castiga sufletul si-l va pierde", sau: "de nu M-ai fi gasit, nu M-ai fi cautat", al lui Pascal, sau: "Daca Dumnezeu nu exista, trebuie inventat", al lui Voltaire. Credea el, sau nu credea? Era ca noi toti. Credea ca Dumnezeu exista. Credea ca Dumnezeu este Tatal. Credea si in puterea lui Dumnezeu. Credea ca Dumnezeu poate corecta unele nereguli in existenta noastra cand, din diferite motive, isi fac aparitia, asa cum aparuse in viata fiului sau aceasta dereglare a vietii, prin duhul rau care intrase intr-ansul. Dar nu avea credinta pana la puterea minunii. Ar fi dorit insa s-o aiba, si tocmai de aceea a gasit aceasta formula extraordinara: "Cred, Doamne, ajuta necredintei mele!"

Toti credem, toti cei care ne-am adunat aici, care suntem in jurul Bisericii, toti credem ca Dumnezeu exista, pe toti ne minuneaza ceea ce vedem in jurul nostru. Pe toti ne minuneaza dezvoltarea dintr-un simplu embrion a celui ce va fi mai apoi un om, cu complicatele aparate care-l alcatuiesc. Pe toti ne minuneaza miracolul existentei lumii si al devenirii. Toate ne provoaca uimirea si nasc in noi credinta in Dumnezeu. Ne uimesc desigur si ne descumpanesc si neregulile care tulbura ordinea creatiei. Multora nu stim sa le dam explicatii suficiente. De pilda, bolilor incurabile. Acestea par a nu intra in ordinea creatiei. Toate acestea ne tulbura. Dar ele nu sunt in masura sa ne tulbure in asa fel, incat sa ne distruga credinta si uimirea pe care ne-o provoaca celelalte aspecte ale vietii, ale lumii si ale existentei noastre, care ne vorbesc despre Dumnezeu.

(Continuare la pagina 13)